RESCOOP VLAANDEREN

Q&A: Energiegemeenschappen voor een sociaal-rechtvaardige energietransitie

Reset. Vlaanderen SAAMO netwerk tegen armoede beweging.net

RESCOOP VLAANDEREN

Inhoud

Ter inleiding 2

Vragen rond inspiratie - Hoe er zelf aan beginnen? 3

Vragen rond zonne-energie 4

Vragen rond warmte 6

Vragen rond energiearmoede 8

Vragen rond energiedelen in appartementsgebouwen en projectontwikkeling 11

Vragen rond beleidsmaatregelen 13

Vragen rond extra aangerekende kosten 17

Ter inleiding

In dit document proberen de auteurs van de nota en de Vlaamse REScoops de vele vragen die werden toegestuurd in aanloop naar het webinar, zo goed mogelijk te beantwoorden.

De **nota, de presentatie en de opname** van het webinar op 23/01/2025 vind je op de website van REScoop.Vlaanderen via deze link.

REScoop.Vlaanderen zal de volgende maanden en jaren werken aan een **kennisdatabank** om (een deel van) dit type vragen op te vangen via een online kennisplatform. Houd onze nieuwsberichten in de gaten voor de laatste ontwikkelingen daarrond.

Let op: Aangezien er veel beweegt op de energiemarkt en bij energiegemeenschappen, moeten de antwoorden hieronder gelezen worden als een **momentopname**, en kunnen door wijzigingen in de marktomstandigheden snel achterhaald zijn.

Leidende documenten en achtergrondinformatie vind je alvast via de links hieronder.

- Nota: Energiegemeenschappen voor een sociaal-rechtvaardige energietransitie (December 2024)
- Visienota over energiegemeenschappen en energiedelen van REScoop.Vlaanderen (September 2024)
- Website Energiedelenvlaanderen.be (algemene landingspagina rond energiedelen – in ontwikkeling)

Onder de noemer **'EHBE'** (Eerste Hulp Bij Energiegemeenschappen) ontwikkelde de Vlaamse Overheid technische energie-assistentiehubs (de voormalige TEAH's) voor de lokale ondersteuning van energiedelen en energiegemeenschappen.

Het concept verloopt volgens het principe van **centrale aanmelding en decentrale ondersteuning**. De aanvragen voor ondersteuning worden centraal beheerd maar de begeleiding gebeurt in de eigen regio via een streekintercommunale of energiehuis. De 12 partners werken heel nauw samen om zoveel mogelijk kennis en expertise te delen zodat sterke projecten opgeschaald en elders gekopieerd kunnen worden. Het partnerschap wordt gecoördineerd door Intercommunale Leiedal en Vlinter (VVSG).

Voor deze types projecten kan je terecht bij een TEAH:

- Energiedelen door zonnepanelen te installeren op **appartementsgebouwen**
- Zonne-energie inzetten voor laadinfrastructuur en **gedeelde elektrische voertuigen**
- **Delen van laadpalen** met burgers, met of zonder betrokkenheid van je stad of gemeente
- **Zonnepanelen op publieke gebouwen** om de energie te delen of gedeelde elektrische mobiliteit aan te bieden
- **Projecten** die zowel energie-efficiëntie als inclusiviteit nastreven (renovaties, verwarming, verbruik ...)
- Projecten rond **collectieve warmteproductie** of het benutten van restwarmte via een collectief warmtenet

Vragen rond inspiratie - Hoe er zelf aan beginnen?

Vraag: Zijn er al **goede voorbeelden** van bestaande energiegemeenschappen in Vlaanderen, en hoe kunnen we hen contacteren om van hen te leren? Hoe te **beginnen**? Is er informatie om te delen?

> Antwoord: **Alle Vlaamse burgerenergie-coöperaties** verenigd in REScoop.Vlaanderen zijn actieve energiegemeenschappen, zie www.REScoopv.be en www.burgerenergie.be.
>
> Er zijn daarnaast ook andere, lokale energiegemeenschappen opgericht, bijvoorbeeld in de vorm van een vzw. Voor een actuele **lijst van aangemelde energiegemeenschappen** verwijzen we naar de website van de VREG die regelmatig wordt geupdate. Let wel op, niet bij alle aangemelde EG's zitten burgers aan het stuur (zoals vereist in de Europese richtlijnen), in de nota en het webinar hebben we dit aangekaart onder de titel 'corporate capture'.
>
> Op de **webiste van Fluvius en VEKA** vind je goede basisinformatie. De website www.energiedelenvlaanderen.be is gemaakt in 2023 en bevat startinformatie, vooral over over energiedelen door energiegemeenschappen. Die informatie zal binnenkort wellicht uitgebreid worden. REScoop.Vlaanderen zal de volgende maanden en jaren werken aan een **kennisdatabank** om (een deel van) dit type vragen op te vangen via een online platform. Houd onze nieuwsberichten in de gaten voor de laatste ontwikkelingen daarrond.

Vraag: Zijn er reeds lopende projecten die effectief zijn nut hebben bewezen voor mensen die leven in **energiearmoede**? Zijn er voorbeelden die burgergroepen (bewonersplatforms, dorpsteams…) uit Vlaamse **plattelandsdorpen** die kunnen inspireren?

> Antwoord: zie de voorbeelden gepresenteerd tijdens het Webinar. Een goede **samenwerking tussen middenveld- en armoedeorganisaties en REScoops** lijkt ons cruciaal om kwaliteitsvolle contacten te kunnen leggen met mensen in energiearmoede.

Vragen rond zonne-energie

Vraag: welke zijn de criteria voor identificatie, en voorbeelden van succesvolle coöperatieve **wijk-/buurtprojecten van zonnepanelen + batterijopslag**?

> **Antwoord**: In de Webinar zijn al enkele voorbeelden gegeven van buurtprojecten met zonnepanelen. Concrete ervaring met wijkbatterijen is er binnen de Vlaamse REScoops nog niet. Hopelijk komen er ook voorbeelden met wijkbatterijen gekoppeld aan flex-diensten.
>
> Op deze website vind je info over een project met een wijkbatterij in Oud-Heverlee in 2020.

Vraag (aan ECoOB over Zonnebouwers+): (1) Wordt de investering gedragen door investeerders/coöperanten? (2) In welke mate dragen de gezinnen die deelnemen aan Zonnebouwers zelf bij? (3) Zijn deelnemers vandaag allemaal eigenaar van de eigen woning? (4) En van wie zijn de geplaatste panelen eigendom? Wat zijn de grootste struikelblokken bij het uitrollen van het 'gratis energiedelen'?

> **Antwoord:** (1) **Ja**, het zijn al de coöperanten van ECoOB samen die, via een deel van hun aandelen, de investering in de zonnepaneleninstallaties van Zonnebouwers+ doen.
>
> (2) **Elk gezin betaalt een vast maandelijks bedrag**, dat bepaalt wordt in functie van de grootte van hun jaarlijks verbruik en de kWh zonnepanelen op hun dak (anders zouden kleine verbruikers of gezinnen met een klein dak relatief meer betalen). Gemiddeld betalen ze 8 € per maand, gedurende 15 jaar of 18 jaar, voor het eigenverbruik. Dat is heel wat minder dan de investering die gemiddeld meer dan 5.000 € kost, en na die 15 of 18 jaar worden ze eigenaar en kunnen ze ook de stroomoverschotten (injectie) verkopen, en valt hun maandelijkse bijdrage weg.
>
> (3) **De meesten zijn eigenaar van de woning**, waaronder een aantal noodkopers. Er zijn enkele LOI woningen bij: Een LOI-woning (Lokale Opvang Initiatieven) is een type sociale huurwoning die specifiek bedoeld is voor mensen met een laag inkomen of in een kwetsbare situatie. Deze woningen worden vaak beheerd door lokale overheden of sociale verhuurkantoren en zijn bedoeld om betaalbare huisvesting te bieden aan mensen die anders moeilijk een woning kunnen vinden op de reguliere huurmarkt. Er zijn ook 3 kleine huisjes-in-aanbouw bij die gebouwd worden voor daklozen in het kader van het 10x1 "Housing First" project: https://www.cvvalkerij.be/10x1/
>
> (4) **Gedurende de duur van de overeenkomst zijn de zonnepanelen eigendom van ECoOB, die ook de injectiestroom verkoopt**. Na afloop van de overeenkomst (15 of 18 jaar) wordt de deelnemer eigenaar van de zonnepanelen en kan dan voor eigen rekening de injectiestroom verkopen en betaalt dan geen maandelijks bedrag meer.

(5) Zoals het nu (1/2025) georganiseerd is: de **deelnemers moeten voldoende verbruiken als er overschotten zijn van de productie**, dat is meestal het geval overdag als er redelijk veel zon is. Wie tijdens de week overdag weinig thuis is heeft er minder aan (wel productieoverschotten van weekendzon).

Bijna alle **elektriciteitsleveranciers rekenen een vast of variabel bedrag** aan klanten die aan energiedelen doen. Dat kan oplopen tot 150 € per jaar, wat meer kan zijn dan het voordeel van energiedelen, dus de klant zou dan een nadeel hebben door aan energiedelen te doen.

Op de factuur van de ontvanger van het energiedelen zal de hoeveelheid ontvangen gedeelde elektriciteit afgetrokken worden van aan te rekenen kWh van de Energiecomponent, maar moet alle kosten betalen omdat hij/zij het elektrisch net gebruikt (**netwerkkosten, heffingen, kosten voor groene stroom…**). Dus besparing is: ontvangen en ter plaatse gebruikte kWh gratis elektriciteit x afnametarief (€/kWh).

Door het bovenstaande zijn er complicaties: Er moet nagegaan worden of de kandidaat deelnemer werkelijk voordeel heeft bij energiedelen, op basis van zijn verbruik, wat hij betaalt aan zijn elektriciteitsleverancier voor afnamen….Dat vraagt wat **rekenwerk**. Daarna zijn er **heel wat variabelen**: in elektriciteitsprijzen, elektriciteitsverbruik van het gezin, gezinnen die niet meer overdag thuis zijn, verandering van contracten en reglementeringen waardoor ECoOB niet kon garanderen dat wie bij de start voordeel heeft bij energiedelen de volgende jaren ook nog voordeel heeft. Dat moet dus af en toe eens nagekeken worden.

Ten slotte vraagt de organisatie wel wat administratie en regelmatige opvolging, wat betekent dat er reële **administratiekosten** zijn.

Vragen rond warmte

Vraag: Welke **schaal van coöperatief ondernemen bij warmtenetten** is wenselijk? (Wijk, dorp, gemeente, regionaal?)

> Antwoord: De schaal is **afhankelijk van de beschikbare bronnen en de energiedichtheid** van afname. Al vanaf micro-warmtenetten op een schaal kleiner dan een wijk kunnen warmtenetten zinvol zijn. Tien woningen kunnen bijvoorbeeld aansluiten aan een gemeenschappelijk BEO-veld (BEO staat voor 'boorgat energieopslag', een vorm van ondergrondse energieopslag), in plaats van elk zijn warmtepomp.
>
> Inspiratie is te halen bij de wijkaanpak **"van gas los"** in Nederland. Ook Denemarken is interessant, waar warmtenetten not-for-profit moeten zijn waardoor het merendeel georganiseerd wordt door coöperaties en gemeenten. Uitstoot van restwarmte wordt er belast tenzij die gratis ter beschikking gesteld wordt als warmtebron. Hierdoor zijn zeer veel gebouwen aangesloten zijn op het warmtenet. We pleiten er niet voor om even ver te gaan als de Deense aanpak, maar het lijkt ons wel belangrijk dat gemeenten de optie van energiegemeenschappen meenemen in hun (uitvoering van) warmte- en koudeplannen.
>
> Zie ook de **tools beschikbaar voor Europese energiegemeenschappen** op het Energy Community Platform (een kennisdatabank van REScoop.eu).

Vraag: Ik las dat **warmtenet Eeklo** voorlopig niet concreet is, riskeer je niet door hoge temperatuur (HT)-netten de transitie te vertragen, want mensen wachten dan op dat warmtenet. Een 5e generatie warmtenet is daarom misschien interessanter ?

> Antwoord: Eeklo mikt op een stadsbreed warmtenet met temperatuursregime 70/40°C gevoed met restwarmte die nu verloren gaat van afvalverbrandingsoven IVM . Daarmee kunnen alle bestaande gebouwen in Eeklo verwarmd worden die hun bestaande radiatoren kunnen behouden. **Eeklo is een arme stad met een verouderd patrimonium waarvan 50% huurwoningen en 20% kansarmoede.** Consessie warmtenet bepaalt gratis aansluiting en niet-meer-dan-anders warmtefactuur. Deze aanpak zal de energietransitie versnellen en biedt op korte termijn een oplossing voor de grote groep inwoners die zich geen individuele investering kunnen veroorloven. Lage temperatuur (LT)-warmtenetten zijn ideaal voor nieuwbouwprojecten of bij diepe renovatieprojecten.

Vraag: Hoe zien jullie juist het **'vermijden van een monopoliepositie'**? Met een warmtenet is dit toch vrij moeilijk?

> Antwoord: Meerdere warmtenetten in dezelfde straat heeft energetisch en economisch weinig zin en dus lijkt er een natuurlijk monopolie. Daartegenover staat dat een warmtenet of collectief gebruiken van enkele BEO-boringen in een straat wel een optie

kan zijn. Op beperkte schaal **in dichtbevolkte gebieden zijn zinvolle kleinere warmtenetten mogelijk**, waarbij een toewijzing van heel het grondgebied van een gemeente aan één warmte-aanbieder mogelijkcomplexer kan zijn. De wijkgerichte aanpak "van gas los" in Nederland waarbij alle stakeholders participeren van in de conceptfase kan voor Vlaanderen een inspiratiebron zijn.

Een **coöperatieve aanpak vermijdt het probleem van monopolisering** waarbij eigenaars misbruik kunnen maken van gebruikers: wanneer de eigenaars van het warmtenet terzelfdertijd ook de gebruikers zijn, **vervalt het dilemma tussen winstmaximalisatie (meer dividend) en gebruikersmeerwaarde (lagere energiefactuur)**. Dan wordt het monopolie een collectief buurtproject. Vandaar het belang van aandacht voor 'corporate capture'.

Vraag (aan Klimaan): Op welke manier gaan jullie de 'meerwaarde' van de **warmtepomp as a service** onderzoeken?

Antwoord: De vraag moet misschien omgekeerd worden. Momenteel is een gasketel goedkoper dan een warmtepomp, maar als er beleid voorzien wordt met taxshift en dergelijke dat van een **warmtepomp de beste businesscase** maakt, hoe gaan we dan **klaarstaan om dit versneld en op grote schaal aan te bieden aan een minder begoede doelgroep**?

Het antwoord is door al een goede samenwerking opgebouwd te hebben, tussen Klimaanvrijwilligers, SAAMO, advies op maat rond de juiste dimensionering van een warmtepomp, enzovoort, zodat het aanbod zich snel kan verspreiden. De **samenwerking tussen toeleidingsorganisaties als SAAMO, OCMW's en energiehuizen, samen met technische ontzorging van REScoops** zou dan een krachtig model kunnen zijn.

Vragen rond energiearmoede

Vraag: Welke doelgroepen kunnen met energiegemeenschappen het meest geholpen worden (**huurders, verhuurders, eigenaars**)?

> Antwoord: Iedereen kan mee betrokken zijn. Zoals aangegeven is er een model - waar ook EcoPower aan gewerkt heeft - waarbij de **investering die een verhuurder of eigenaar maakt, ook verrekend kan worden met de huurder (split incentive),** die toegang kan hebben tot goedkopere en hernieuwbare energie. Zie deze webpagina van Ecopower, waar ook een **modelcontract** te vinden is.
>
> Ook is er de mogelijkheid van **financiering door een derde partij**: daarbij draagt een externe investeerder (in dit geval een burgercoöperatie) de kosten voor de installatie en het onderhoud van een duurzame energieoplossing, zoals zonnepanelen, windturbines of warmtenetten. De eindgebruiker hoeft geen grote initiële investering te doen en betaalt in plaats daarvan een periodieke vergoeding voor het gebruik van de opgewekte energie of voor de dienst die wordt geleverd. Dit was bijvoorbeeld het geval bij Zonnebouwers+ van ECoOB (zie presentatie Webinar).

Vraag: **Wat indien het loon van kwetsbare gezinnen stijgt** waardoor men niet meer binnen de groep energiearmoede valt? Wat dan met de PV die op hun dak is geplaatst of het dak van huurhuis?

> Antwoord: Het doel is om alle burgers de kans te geven om positieve stappen vooruit te zetten in de energietransitie. We proberen dus om wat "Jan met de pet" algemeen doet ook aangeboden te krijgen bij minder begoede burgers. En als die minder begoede burgers, beter begoed worden, dan hebben ze zelf meer slagkracht. Het gaat erom dat **iedereen mee kan in de energietransitie**. In Otterbeek blijven de zonnepanelen alvast op de sociale huurwoningen liggen, ook als er nieuwe huurders in komen die telkens weer gerechtigd zijn voor een sociale woning.
>
> Antwoord in het kader van Zonnebouwers+ op de vraag: "Wat dan met de PV die op hun dak is geplaatst of het dak van huurhuis?": Er verandert daardoor niets aan het contract en ook niets aan de zonnepanelen en ook niet aan het gebruik van de zonnestroom. Reden: **gezien de beperkte bedragen is het veel duurder om een nieuwe onderhandelingsfase op te starten, inkomen na te gaan via OCMW enz., dan wat er meer kan verdiend worden door het maandelijks bedrag te verhogen**.

Vraag (aan EcoOB): op welke manier hebben jullie het **risico voor de energiecooperatie afgedekt** indien gezinnen die 8 euro/maand niet meer zouden betalen?

> Antwoord: Twee manieren:

Eerste manier:

- Normale situatie: De deelnemer betaalt 8€, en dat is enkel voor het eigenverbruik. **ECoOB verkoopt de injectie wordt dus terugbetaald door de 8€ + de injectievergoeding**. Op het einde van de overeenkomst (na 15 jaar) wordt de deelnemer eigenaar van de zonnepanelen en kan dan ook de injectie verkopen.
- **Stel, deelnemer betaalt 10 maanden niet daarna terug wel**: de contractduur wordt dan met 10 maanden verlengd. De deelnemer gaat gewoon door met de zonnestroom van het dak zelf te gebruiken en betaalt uiteindelijk alle maandelijkse bijdragen (15 jaar x 12 maanden = 180 x 8 € = 1.440 €, veel minder dan de investering), maar meer gespreid. Tijdens die 10 maanden kan ECoOB de injectie zelf verkopen. Dat is dus meestal in het voordeel van ECoOB.
- **Stel, de deelnemer betaalt na 6 jaar niets meer**. Dan kan de deelnemer nog steeds de zonnestroom zelf gebruiken, en betaalt daar dus niets meer voor. ECoOB blijft dan eigenaar en blijft de injectiestroom verkopen. Hierdoor wordt de periode dat ECoOB de injectie verkoopt veel langer dan voorzien (15 jaar), bv. 25 of 30 jaar (zolang de panelen goed presteren, wat 25 jaar gegarandeerd is), wat normaal voordeliger is dan geval 1.

Tweede manier:

- Als ECoOB om gelijk welke reden (b.v. omdat er vele niet-betalers zijn) verlies lijdt kan ECoOB beroep doen op het **privé-garantiefonds**. Dat fonds is een beleggingsfonds (68.000€ momenteel) bij de bank van ECoOB dat belegd is in hernieuwbare energie en waar 2 financiële verantwoordelijken van ECoOB volmacht op hebben om delen van dat beleggingsfonds te verkopen om het verlies van ECoOB te dekken. Er is ook nog een **natuurlijk persoon die zich garant stelt** om mee de mogelijke verliezen te dekken.

Vraag: **Huishoudens in (energie)armoede** laten soms zoveel mogelijk na om energie te verbruiken (en zitten in de kou); het lijkt daar **moeilijk om iets te "winnen" aan verbruikskosten**. Hoe kunnen deze huishoudens, waar misschien geen verbruikswinsten worden gerealiseerd, ook overtuigd/betrokken worden in bv. de voorbeeldprojecten die gebaseerd zijn op terugbetaling van de investering via winst op verbruikskosten?

Antwoord: Het is correct dat bij weinig eigen verbruik van elektriciteit en verwarming, zonnepanelen trager terugverdiend worden, er minder mogelijkheden tot slimme sturing, enz. zijn. Het is ook correct dat **veel kwetsbare groepen al heel zuinig met energie omspringen**.

Antwoord in het kader van Zonnebouwers+:

- Bij Zonnebouwers+ is er wel aandacht voor de problematiek, maar worden de verbruikskosten voor de gezinnen in energiearmoede **zo berekend dat er normaal geen winst op gemaakt wordt**: alle voordelen van het project gaan naar de deelnemers.
- Voor Zonnebouwers+ betalen de deelnemers een vast maandelijks bedrag voor de stroom die ze gebruiken van de productie op het dak met zonnepanelen. Als zijn daar veel van gebruiken wordt er **niets extra gerekend**. De achterliggende

gedachte is: “die bewoners hebben vaak ‘energiearmoede’, we gaan hen dan ook niets meer aanrekenen omdat ze meer verbruiken: die zonnepanelen zijn juist bedoeld om hun energiearmoede te doorbreken.” Bv. als de bewoners zich moeilijk kunnen beschermen tegen oververhitting als er veel zon is kunnen ze wel ventilators of een kleine airco laten draaien terwijl de zon schijnt, dat kost hen niets extra.

We geven de deelnemers wel de **uitnodiging om contact te nemen met Energiesnoeiers**, als blijkt dat ze abnormaal veel energie verbruiken. De bewoners hebben nog steeds de noodzaak om hun energiefactuur betaalbaar te houden in periodes dat er geen of weinig zon is (’s nachts, in de winter…).

RESCOOP VLAANDEREN

Vragen rond energiedelen in appartementsgebouwen en projectontwikkeling

Vraag: Hoe zit het met **energiegemeenschappen in appartementsgebouwen?**

Antwoord: In **Vlaanderen zijn de hindernissen vooralsnog erg groot**. Dat komt enerzijds door het tijdrovende beslissingsproces binnen de VME's, de invloed van de syndici en de waarschijnlijke beheerderskosten daaraan gelinkt, . Daarnaast is er een belangrijk verschil tussen eigenaar-bewoners en huurder-bewoners. Ook wegen de administratieve meerkosten van de leveranciers bij beperkte en variabele volumes stroom die worden uitgewisseld door.

De situatie is anders in Brussel, waar geen distributiekosten worden aangerekend voor de zonnestroom die het gebouw niet verlaat. Die korting neemt af naarmate energiedelers binnen een energiegemeenschap verder van elkaar verwijderd zijn op het elektriciteitsnet: deelnemers die energiedelen achter dezelfde transformatorcabine betalen minder distributietarieven dan deelnemers die stroom krijgen via dezelfde Elia-post, en zij betalen nog minder dan wie aangesloten is op een andere Elia-post. Meer info vind je op de website van Sibelga.

Er ligt in Vlaanderen inderdaad werk op de plank om bestaande drempels verder weg te werken. Elke overheid kan volgens haar bevoegdheden taksen, accijnzen of andere uit de energieprijs van gedeelde energie binnen éénzelfde gebouw halen. Extra toeslagen van energieleveranciers of syndici kunnen gereguleerd worden zodat ze niet de pan uit swingen, systemen van Fluvius en beheer van de energiegemeenschapsbeheerder kunnen geoptimaliseerd en geautomatiseerd worden met open-source-systemen zodat de basis voor extra kosten, of de nood aan administratieve behandelingen geminimaliseerd kunnen worden. **REScoop.Vlaanderen pleit voor een aanpak zoals in het Brussels hoofdstedelijk gewest**.

Vraag: Hoe kunnen we energiegemeenschappen by default **integreren in projectontwikkeling**?

Antwoord: Het zou zinvol kunnen zijn om op te leggen dat **binnen een appartementsblokontwikkeling laadpalen en zonnepanelen per definitie collectief beheerd** moeten worden. Maar dan mogen er ook geen verdere belemmeringen zijn om de energie te delen met de verschillende flats, en moeten laadpalen bijvoorbeeld wel aan een 'private gebruiksprijs' aangeboden worden aan bewoners, zodat de collectieve investering dezelfde voordelen opleveren als voor de ééngezinswoning waar het gezin wel zelf en niet collectief over die infrastructuur beschikt.

Zie ook de Vlaamse **ondersteuning voor VME's voor de opmaak van een renovatiemasterplan**.

Gemeenten kunnen via zon- en windbestekken hun **eigen patrimonium (daken en gronden) openstellen voor burgerparticipatie** via energiegemeenschappen. Voor voorbeelden, zie https://www.rescoopv.be/burgermeesterconvenant

Wat betreft projectontwikkeling van energieprojecten: REScoop.Vlaanderen diende een verzoekschrift in bij het Vlaams parlement voor **meer burgerparticipatie in grootschalige zon- en windprojecten**, naar analogie met de het klimaatakkoord in Nederland. De commissie energie deed daarover aanbevelingen voor de nieuwe minister van energie. Verder op te volgen.

Vragen rond beleidsmaatregelen

Vraag: De kosten van energiedelen maken het oninteressant voor sociaal kwetsbaardere groepen. Hoe interessant zijn energiegemeenschappen effectief vandaag, rekening houdende met de **administratieve kosten en lasten** die erbij komen kijken? Hoe wordt hierrond gewerkt?

> Antwoord: De administratieve meerkosten die bijna alle commerciële energieleveranciers sinds eind 2022 in rekening brengen aan deelnemers van alle vormen van energiedelen vormen een **enorm obstakel bij kleine volumes**. Deze kosten vormen een zware beperking bij energiedelen met of tussen sociale doelgroepen, zoals bij Klimaan in de sociale huurwoningwijk Otterbeek. Daardoor zijn **burgercoöperaties genoodzaakt om aan energiedelen te doen met veel grotere volumes**.
>
> Projecten rond energiearmoede zijn momenteel moeilijk rendabel te krijgen voor burgercoöperaties en maken veelal gebruik van de **interne solidariteit**, ofwel van financiële inbreng door **subsidies** (zoals bijivoorbeeld de Koning Boudewijnstichting, provinciebesturen of de EHBE's/TEchnische AssistentieHubs/TEAH's van het VEKA).
>
> De auteurs van de nota **pleiten voor financiële ondersteuning vanuit de overheid voor energiegemeenschappen**. Een aanbeveling uit onze nota is om hiervoor het **Sociaal Klimaatfonds** aan te wenden. In juni 2025 moeten de Europese lidstaten een Sociaal Klimaatplan indienen om toegang te krijgen tot het Sociaal Klimaatfonds. Vlaanderen kan deze middelen aanwenden om ook energiegemeenschappen te ondersteunen die collectieve energieprojecten voor kwetsbare groepen ontwikkelen.

Vraag: Hoe zien jullie de **verdere evolutie van energiedelen**?

> Antwoord: We verwachten dat regelgevende overheden op verschillende niveaus maatregelen gaan nemen om het systeem te herdenken door kosten te vermijden in plaats van extra kosten te genereren die worden doorgerekend aan de gebruikers. De werkgroep van REScoop.Vlaanderen en de middenveldorganisaties **pleiten voor een aanpak zoals in het Brussels hoofdstedelijk gewest, waar energiedelen wel rendabel** is doordat de netbeheerder minder kosten aanrekent voor energiedelers omdat die het net ontlasten / lokaal optimaliseren. Dat bleek ook uit de tussenkomst van de meeste organisaties op de hoorzitting energiedelen in de comissie energie
>
> Zie ook de nota die REScoop.Vlaanderen rond dit thema publiceerde in september 2024.

Vraag: Er werd eerder vermeld dat energiedelen momenteel weinig interessant is wegens de administratieve kost, maar dat er gehoopt wordt dat deze nog zal aangepakt worden. Worden deze bezorgdheden rond het dure energiedelen **opgepikt op hoger niveau** of wordt hier eerder een afwachtende houding rond genomen?

Antwoord: De **Europese richtlijnen** rond energiegemeenschappen hebben als doel om burgerinitiatieven te onderscheiden en te ondersteunen zodat burgers een actieve rol kunnen opnemen in hun energiebehoefte. Europa vraagt aan de lidstaten om dit om te zetten in nationale wetgeving, **In België zijn de gewesten bevoegd voor hernieuwbare energie** op land. Vlaanderen geeft echter een ruimere invulling aan de definities van energiegemeenschappen dan Europa en energiegemeenschappen bereiken er nog niet hun doel.

REScoop.Vlaanderen ging met deze bezorgdheid aan de slag, wat resulteerde in een standpuntennota. Die werd meegenomen naar de hoorzittingen van de commissie Energie van het Vlaams parlement.

Vraag: Hoe kan je drempels wegnemen en **beter samenwerken met andere actoren**? Welke specifieke rol kan de lokale overheid opnemen?

Antwoord: Binnen het Europese TANDEMS-project is recent onder leiding van VITO een nota gepubliceerd met beleidsaanbevelingen over energiegemeenschappen **voor lokale overheden.**

Deze **vijf aanbevelingen** staan centraal in de nota:

1. **Energie is een basisrecht, geen luxe.** Iedereen zou toegang moeten hebben tot betaalbare, energiezuinige en comfortabele woningen.
2. Dat betekent **extra hulp voor gezinnen in energiearmoede** of mensen die geen middelen hebben om te investeren in zonnepanelen of isolatie. Wie het het hardst nodig heeft, verdient extra ondersteuning.
3. **Gemeenten kunnen een sleutelrol spelen** in deze verandering. Ze staan dicht bij de mensen, kennen de lokale uitdagingen en kunnen energiegemeenschappen ondersteunen.
4. Daarnaast is **duidelijke en toegankelijke informatie** cruciaal: veel mensen willen duurzamer leven, maar weten niet waar te beginnen. Denk aan workshops, scholenprogramma's en hulp voor nieuwkomers en gezinnen met een laag inkomen.
5. Tot slot is **samenwerking** de sleutel. Overheden, energiecoöperaties, sociale organisaties en burgers moeten de handen in elkaar slaan om energie betaalbaar en toegankelijk te maken voor iedereen.

Het **Lokaal Energie- en Klimaatpact (LEKP)** is een samenwerking tussen de Vlaamse overheid en lokale besturen om de Europese klimaatdoelstellingen te realiseren. Binnen het LEKP 2.1 ontvangen deelnemende gemeenten subsidies met als dat gemeenten inzetten op **de activiteiten die energiegemeenschappen kunnen uitvoeren**. Het is de bedoeling dat per 500 inwoners 36 kW uit coöperatief/participatief hernieuwbare energieprojecten wordt gerealiseerd tegen einde 2030, waarvan 18 kW voor het einde

van 2025.

De Vlaamse overheid ondersteunt lokale besturen bij de klimaattransitie door de ontwikkeling van **tools en begeleidingstrajecten** (zoals EHBE/TEAH's). Door deze ondersteuning kunnen lokale overheden barrières verminderen en effectiever samenwerken met andere actoren rond energiegemeenschappen.

Vraag: Is de versoepeling van LEKP 2.1 – waardoor **het vanaf nu geen vereiste meer is om een formele energiegemeenschap op te richten** - een goede zaak i.f.v. corporate capture/top-down benadering? Veroorzaakt de versoepeling en het wegvallen van het strikte kader geen bijkomende onzekerheid voor diegene die financieel bijdraagt aan een EG? Houdt de versoepeling meer in dan het verlagen van administratieve drempels?

Antwoord: **Het is niet zo dat er geen juridische entiteit meer nodig is voor een energiegemeenschap.** Een 'energiegemeenschap' blijft een juridische entiteit waarin activiteiten kunnen ontwikkeld worden zoals: samen hernieuwbare energie opwekken, energie delen, flexibiliteit op de markt realiseren en of zelfverbruik verhogen, energie-efficiëntie bevorderen bij kwetsbare gezinnen, elektrische deelmobiliteit en laadinfrastructuur aanbieden, opslag van energie organiseren. De Europese en Vlaamse wetgeving rond energiegemeenschappen is recent niet gewijzigd.

Wat is er wél recent gewijzigd? Doordat het geen vereiste meer is om een formele energiegemeenschap op te richten om projecten uit te rollen in het kader van de LEKP 2.1-doelstelling rond energiegemeenschappen - als dat voor het project geen meerwaarde biedt - kan een andere vorm van formalisering kan volstaan. Het wegnemen van dit administratief struikelblok verlaagt de drempel voor sociaal geëngageerde projecten.

Steden en gemeenten kunnen -dus samen met (kwetsbare) inwoners- bepaalde hernieuwbare energieprojecten realiseren met LEKP 2.1 middelen, ook als er geen formele energiegemeenschap opgericht wordt. Dit maakt het gemakkelijker om vooral sociaal geëngageerde projecten, zoals slim sturen van elektrische verwarming/boiler bij kwetsbare inwoners, Papillon,… tot uitvoering te brengen.

De focus ligt nu meer op het realiseren van **zoveel mogelijk nieuwe projecten en activiteiten** (door zowel nieuwe als bestaande energiegemeenschappen) in plaats van op het oprichten van zoveel mogelijk nieuwe entiteiten.

Vraag: Hoe moeten we dit **risicofonds** zien, een soort van zekerheid dat bij het uitvoeren van een studie die negatief zou blijken te zijn, het geld voor de studie teruggevorderd kan worden?

Antwoord: In onze nota staat "Voorzie eenrisicofonds voor investeringen in inclusieve warmtenetten van energiegemeenschappen voor mocht de investering in het warmtenet na een studie niet rendabel blijken." Hiermee wordt eigenlijk een ***ontwikkelfonds*** bedoeld, dat de **studiekosten** (haalbaarheidsstudie, contracten sluiten met potentiële afnemers, ...) voor de ontwikkeling van een warmtenet dekt, waardoor dit risico niet meer bij de projectontwikkelaar ligt. (In Nederland bestaat een dergelijk ontwikkelfonds al, zie link.)

Als na de ontwikkelfase blijkt dat het fonds ***wél*** kan gerealiseerd worden, dan moet de projectontwikkelaar die ontwikkelkost terugbetalen aan de overheid.

Als na de ontwikkelfase blijkt dat het fonds ***niet*** kan gerealiseerd worden, dan dekt dit ontwikkelfonds dus die kost.

Vraag: Is het niet beter om een soort **'leningsfonds'** te voorzien, waarbij de lening enkel terugbetaald moet worden indien het project als haalbaar wordt beschouwd en doorgaat? Op die manier moet het initiële bedrag voor een haalbaarheidsstudie (wat ook al vaak in de orde van tienduizenden euro is) nog niet verzameld worden door een coöperantengroep die er nog niet is...

Antwoord in het kader van Zonnebouwers+: of je het nu met een goedkope lening doet of een terug te betalen subsidie bij succesvolle realisatie van de studie, het zijn **inderdaad dat soort van instrumenten** waar we aan dachten bij het uitwerken van dit voorstel.

Antwoord in het kader van Klimaan: Ook bij de Otterbeekwijk werken we aan een soort van **'contract of difference' voor de restenergie**, waarbij in het geval de restenergie niet gedeeld kan worden via energiedelen met andere sociale huurders en de injectieprijzen heel laag of zelfs negatief zouden worden, dat de lokale overheid bijspringt om toch de nodige prijs te garanderen voor de energie zodat de installatie gefinancierd door veel kleinere burgers toch terugbetaald kan worden. Daar staat dan tegenover dat mocht de energiemarkt een shock kennen zoals bij de Oekraïnecrisis en er heel hoge prijzen voor energie betaald worden, dat de energiecoöperatie een deel van de hoge verkoopprijs afstaat aan de lokale overheid zodat deze haar energieuitgaven ook binnen het opgestelde budget kan houden.

Vragen rond extra aangerekende kosten

*In Vlaanderen kunnen bij energiedelen extra kosten ontstaan, voornamelijk door administratieve vergoedingen die **energieleveranciers** in rekening brengen. Deze leveranciers hebben de commerciële vrijheid om dergelijke kosten of specifieke voorwaarden op te leggen aan klanten die aan energiedelen doen. In juli 2024 varieerden deze kosten tussen 150 euro en 0 euro, met een gemiddelde rond de 100 euro.*

*De **netbeheerder**, zoals Fluvius, rekent voor het uitlezen van kwartierwaarden een jaarlijkse bijdrage aan voor databeheer, wat onderdeel is van het nettarief.*

Vraag: Kan de Vlaamse regering een beslissing nemen om de **leveranciers te verplichten geen vaste kosten voor energiedelen meer te laten aanrekenen**? En tegen wanneer?

> Antwoord: In een interview heeft minister Melissa Depraetere al aangegeven dat ze hier werk van wil maken. Er zijn nog geen maatregelen, noch een timeline hiervoor meegedeeld.

Vraag: **Fluvius is geen fan van een differentiatie van distributietarieven**, omdat het in strijd zou zijn met het socialiseren van de totale kost voor energie; wat is jullie mening hierover?

> Antwoord: Vandaag is het zo dat mensen met een alleenstaande woning en zonnepanelen op het dak, hun zonne-energie zonder nettaksen of bijdrage in huis mogen verbruiken. Maar als appartementsbewoners samen zonnepanelen leggen en die energie binnen hun gebouw consumeren, moeten zij wel bijdragen betalen. In dat opzicht **lijkt er ons iets mis met de eerlijke spreiding van de lasten**.
>
> Wij pleiten ervoor om **een gedifferentieerd en sociaal-rechtvaardig systeem mogelijk te maken, of minstens te onderzoeken**. Dit in de eerste plaats voor appartementsgebouwen waar energiedelen binnen het gebouw van stroom uit een collectieve zonnepaneelinstallatie een 'historische discriminatie' van appartementsbewoners deels kan wegwerken.
>
> Vlaanderen hanteert de visie dat de **netbeheerder geen inkomstenverlies** mag lijden. Hierdoor worden de kosten van het Fluvius-energiedelen afgewenteld op de leveranciers, die op hun beurt de kosten doorrekenen aan hun klanten. Het Brussels Hoofdstedelijk gewest hanteert de visie dat de netbeheerder geen kosten aanrekent voor diensten die niet geleverd worden: geen distributiekosten voor zonnestroom die een gebouw niet verlaat (het net niet gebruikt), 50% distributiekosten voor zonnestroom die de wijk niet verlaat (de distributiecabine niet passeert en dus geen invloed heeft op de netkapaciteit). Zie hierboven.

We zijn van mening dat **energiedelen gezien kan worden als een dienst aan de netbeheerder**, want het optimaliseert de bestaande netcapaciteit en bespaart de netbeheerder investeringen voor versterking van het net.

Vraag: Er is inderdaad het risico dat bij veel energiegemeenschappen die minder distributiekosten betalen, die **kosten verhaald worden om mensen die geen lid zijn van een energiegemeenschap**. Hoe gaan we hiermee om?

Antwoord: In den beginne rekenden de leveranciers de extra kosten van energiedelen door aan al hun klanten. De meeste leveranciers zijn daarmee gestopt en rekenen de extra kosten van energiedelen door aan de energiedelers zelf. Dat is precies de reden waarom energiedelen van kleine particuliere volumes vaak niet interessant is.

Op dit moment vragen we het meest expliciet om **energiedelen binnen een appartementsgebouw en energiedelen georiënteerd naar sociale doelgroepen te ontzien** bij sommige tariefzettingen. Brussel kan als voorbeeld dienen. Het doel is om iedereen mee te krijgen in een energietransitie, en niet de creatie van matheus-effecten door voordelen zoals destijds groenestroomcertificaten voor PV of premies voor elektrische auto's die toegankelijk zijn voor de meer begoede 'early investors'.

Vraag: In Brussel is er wel differentiatie, en dat houdt steek, elektriciteit delen is technisch interessant in functie van de afstand. In Vlaanderen is het energiedelen redelijk onzinnig op technisch vlak. **Ook in Vlaanderen (steden) is er toch voldoende densiteit om energiedelen interessant te maken**? In Brussel is er geen aanrekening door leveranciers voor energiedelen. Sibelga doet de verekening zelf. Waarom kan dit niet gedaan worden door Fluvius?

Antwoord: Dit lijkt ons een vraag om aan Fluvius te stellen. Sibelga toont dat er meer mogelijk is. Aangezien energiedelen een fictieve verrekening is van uitgewisselde stroom, zal dit misschien een minimale impact hebben op congestie, tenzij er extra nabijheidsregels bijkomen. **Voor ons lijkt het zinvol om energiedelen te stimuleren om tot een businesscase te komen voor daken vol zonnepanelen, ook op locaties met minder eigenverbruik, zodat zonneparken in het open landschap vermeden kunnen worden**. Daarnaast is het ook een goede strategie om burgers actief mee te betrekken in het moeilijke verhaal dat er aankomt van flexibiliteitsdiensten, zodat begrip en draagvlak voor de energietransitie kan groeien in de brede maatschappij.

Vraag: Er valt nog veel **efficiëntiewinst te boeken bij de interne processen van Fluvius rond energiedelen**. Hun processen en systemen zouden best aangepast worden, waardoor de leveranciers geen recalculatie hoeven te doen bij energiedelen en het manuele werk en de kosten dus kunnen wegvallen. Wie kan dit vastpakken in Vlaanderen?

Antwoord: Wij denken dat Fluvius hier wel mee bezig is, en vinden dat we zeker **druk op de ketel** moeten blijven houden om deze procesverbeteringen te blijven doorvoeren met voldoende prioriteit. Vele vlaamse entiteiten kunnen hierbij helpen, zoals het kabinet

Depraetere, VEKA, Atrias, ... Wie echt zijn nek zal uitsteken, dat blijft misschien een open vraag.